

KENTSEL GÖSTERGELERE YAKLAŞIM BAĞLAMINDA ÇAĞDAŞ FOTOĞRAF SANATI

Tuna UYSAL ¹

ÖZ

Kent peyzajlarının barındırdığı göstergeler, insanoğlunun tarih boyunca yaşadığı zihinsel ve kültürel gelişimi yansıtmıştır. İnsanların “toplum” olarak kentli yaşama geçmesine ön ayak olan burjuva sınıfı, bu düşüncenin görsel olarak şekillenmesine destek olmuştur. Bu destek kendini iki yönde gösterir; birincisi bu görsel kültür kodlarının oluşmasına yol açan düşünce yapısı, ikincisi ise bu görsel kaydı mümkün kılan plastik biçimlerin geliştirilmesi. Plastik sanatlar alanında ele alınan her örnekte kent anlayışının zaman içinde nasıl geliştiğini görmek mümkündür. Bugün bir çağdaş sanat çerçevesinde ele alınan fotoğraf sanatı, manzarayı, anlatmaya çalıştığı hikaye ve temanın arka planı olarak ele almaktadır. Bu yöntem anlatılmakta olan hikayenin arka planını, hem entelektüel hem de görsel yönden tamamlamaktadır. Bugünün dünyasını, hem entelektüel hem de görsel yönden en doğru biçimde kayıt etmenin yolu -fotoğraf tarihinde de görüldüğü üzere- kültürel ve sanatsal biçimde hikayenin arka planı ile işbirliği halinde bulunmaktadır. Bu şekilde, sanatçı mesajını daha vurucu hale getirmek kaygısı ile izleyicisini eserin hikayesinin oluşumuna davet eder. Sanat eserlerinin içinde kentsel göstergelerin yer alması hayati derecede önem taşır. Çünkü bu göstergeler aynı zamanda bu hikayenin mekanı, öznesi, sosyal durumu ile tarihsel süreci ve dolayısıyla hikayesi konusunda izleyenin daha hızlı ve doğru bilgilenebilmesini mümkün kılar.

Anahtar Kelimeler: Kent, Gösterge, Çağdaş, Fotoğraf, Sanat, Burjuvazi, Modernizm, Post-Modernizm, Topoğrafya

Uysal, Tuna. "Kentsel Göstergelere Yaklaşım Bağlamında Çağdaş Fotoğraf Sanatı". *idil* 5.28 (2016): 151-166.

Uysal, T. (2016). Kentsel Göstergelere Yaklaşım Bağlamında Çağdaş Fotoğraf Sanatı. *idil*, 5 (28), s.151-166.

¹ Yrd.Doç., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf Bölümü, tuna.uysal(at)msgsu.edu.tr

CONTEMPORARY ART PHOTOGRAPHY IN THE CONTEXT OF URBAN SYMBOLS

ABSTRACT

The symbols that landscape art contains, shows us cultural and intellectual evolution of the humankind. The “Bourgeoisie”, as the initiator of the “Urbanization” also supports the thoughts, which made this evolution possible. This impulse shows itself in two different ways; first, the frame of mind, which made visual codes possible to come into reality. Second, developing the medium, which made this visual codes record possible. It is possible to see the developing of the thought urbanization in every example of fine arts, in every age. Today, the art of photography uses landscape as background of its main theme as well as its major story, by the means of contemporary studies. These practices constitute the background of the main theme, both intellectual and visual way. Most accurate way to record today’s world, both intellectual and visual way -as can be seen in the history of photography- is to associate the story and its background, by the means of cultural and artistic studies. Whereby, the artist invites viewer into the narrative by this way and increases the chance to give message in a more striking manner. Existence of the urban symbols in the artwork is vital because it makes possible to learn more about the place, subject, society and period of the story and eventually about the main theme.

Keywords: City, Symbol, Contemporary, Photography, Art, Bourgeoisie, Modernism, Post-Modernism, Topographics

Kent peyzajlarının barındırdığı göstergeler, insanoğlunun tarih boyunca yaşadığı zihinsel ve kültürel gelişimi yansıtmıştır. İnsanların “toplum” olarak kentli yaşama geçmesine ön ayak olan burjuva sınıfı, bu düşüncenin görsel olarak şekillenmesine destek olmuştur. Bu destek kendini iki yönde gösterir; birincisi bu görsel kültür kodlarının oluşmasına yol açan düşünce yapısı, ikincisi ise bu görsel kaydı mümkün kılan plastik biçimlerin geliştirilmesi. Plastik sanatlar alanında ele alınan her örnekte kent anlayışının zaman içinde nasıl geliştiğini görmek mümkündür.

Kent olgusunun plastik sanatlarda ele alınış biçimini algılamak için öncelikle resim tarihinden birkaç örnek kısaca gözden geçirilebilir. Resim sanatında, Rönesans döneminden fotoğrafın icadına kadar olan zaman aralığında yaratılmış pek çok eserde, çevresel düzenlemeye önem verildiği ve bu durumun, dönemin önde gelen eserlerinin eğitici ve iletişimsel niteliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Rönesans İtalya'sında, özellikle sanat alanında manzaranın estetik bir varlık olarak ön plana çıktığını Fra-Angelico Lippi'nin "Meryem'e Müjde" örneği ile görebiliyoruz. Sanatçı, Meryem'i İsa'nın doğumunu kendisine müjdeleyen bir melek ile beraber tasvir etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken iki önemli konudan ilki, geometrik anlamda perspektif kullanılarak figürlerin yerleştirilmiş olması, diğeri ise bu manzarada arka planda yer alan çit ile çevrili bahçenin Meryem'in saflığına işaret ediyor olmasıdır. (Krausse, 2005:11)

İlk konu gözleme dayalı bilgi edinme yönteminin geliştiğine işaret ederken, ikinci konu sembolik anlatı sisteminin sanat eseri üretimine yerleştiğine işaret eder.

Resim-1: “Meryem’e Müjde”, Fra Angelico, 1445

Resim-2: “Şansölye Rolin'in Bakiresi”, Jan Van Eyck, 1435.

Erken dönem Rönesans eserlerinde kentsel göstergeler, toplumsal yaşayış biçiminin yavaş bir hızla değişmesine dayalı olarak sanat eserlerine naif bir şekilde

yansırken, ilerleyen dönemlerde özellikle burjuva toplumunun en hızlı yükseldiği Hollanda'da, Flemenk resmine gözle görülür biçimde yansımıştır. Jan Van Eyck'in "Şansölye Rolin'in Bakiresi" isimli eserinde görüleceği üzere, dönemin Flemenk resminin sahip olduğu hassasiyetle ele alınmış çok detaylı bir geri plan göze çarpmaktadır. Bu durum, aynı zamanda öğelerin gerçekçi bir derinlik içinde tasvir edilmesini sağlamıştır. (Yılmaz, 2006:26) Bu tasviri güçlendiren öğe arka planda yer alan kentsel öğeler ve mimari detaylardır. Bunların yardımı ile hem içinde bulunulan dönem tasvir edilebilmiş, hem de figürün içinde bulunduğu sosyal statü öne çıkarılmıştır.

Rönesans dönemi sadece sanat alanında değil aynı zamanda toplumsal alanda gelişmelere de sahne olmuştur. Bu gelişmeler toplumun ve siyasetin hayata bakışını değiştirmiş, gündelik yaşayıştan halkın yönetim biçimine kadar yaşanan değişimlerin temel dinamiği olmuştur. Rönesans ve Aydınlanma, şehirleşmenin ve buna uygun toplum yaşayışının kapılarını insanoğluna aralamıştır. Gündelik yaşayışta ortaya çıkan yeni sınıflar, özellikle kent burjuvası, sanatsal eserlerin içerisinde yavaş yavaş yerini almaya başlamıştır. Ortaçağda ele alınan konular Rönesans'ta değişmeye başlamış, artık yüzü bu dünyadaki yaşama daha çok bakan konular ve onların karakterleri eserlerde yerlerini almaya başlamışlardır. Yapılan keşifler teknikte ilerlemeyi sağlamasının yanı sıra bu verilerin ortaya çıkardığı yeni uygulamalar sanatın ifade biçimleri ve anlatı yetisinin gelişmeye başlamasına yol açmıştır. Resimde gelişen desen ve boyama teknikleri daha fazla konunun sanatın alanına taşınmasına imkan vermiş ve aynı zamanda sanatın anlatı biçimlerine de kökten bir etkisi olmuştur. Teknik kabiliyetlerin gelişmesi sonucu ortaya çıkan yeni anlatma imkanları, sanatın farklı konuları ele almasına yol açmış ve farklı konuların ele alınması yeni teknik imkanlara ihtiyaç duymuştur. Bu döngü sanat tarihinde fotoğrafın ortaya çıkışına kadar ve belki de daha sonra bu şekilde devam etmiştir.

Gelinen noktada fotoğrafı bu gelişim sürecine dahil edecek olan bir detaydan bahsetmek gerekir. Rönesans döneminde yapılan resimlerin sahip olduğu böylesi bir hassasiyet, az önce bahsedildiği üzere gözleme dayalı bilgi edinme yönteminin bir sonucu olmuştur. Gözleme dayalı bilgi edinme yöntemi, ele alınan konuların seçiminin bu dünyadan olmasını; işleme biçimlerinin ise gerçeğe en yakın şekilde yapılmasını sağlamıştır. Bundan dolayı, sanatçıların "Camera Obscura"dan faydalandıkları, resimlerin sahip olduğu mükemmel geometrik perspektiften anlaşılmaktadır. Bu noktadan sonra, sanatın ele aldığı konuların değişimini ve insanların toplumlar halinde kentlerde yaşamasını sağlayan motivasyon, aynı zamanda sanatçının konusunu ele alma biçimleri üzerinde de etkili olmuş, onun farklı bir algılama sistemi geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Bu nedenledir ki; Camera

Obscura, Gilles Deleuze'un de değindiği üzere, teknik olmadan önce sosyal bir icat olarak karşımıza çıkar. (Crary, 2004:44)

Aydınlanma döneminin zemin hazırladığı "Endüstri Devrimi" ise, farklı ve hızlı bir ifade biçimi arayan sanat dünyasına cevap olarak gelişen fotoğrafın icadına yol açtığı gibi, aynı zamanda sanatçıların bakışlarını doğa peyzajlarından kent peyzajlarına çevirme sürecinde de önemli bir rol oynar. Bu dönem resmini ele aldığımızda kent olgusu, endüstri devriminin getirdiği olanaklar ve yaşam şartları çerçevesinde ele alınmıştır. Joseph Turner, endüstri devriminin ilk zamanlarından itibaren değişen çevresini tuvaline yansıtan sanatçılardandır. Claude Monet ise "St.Lazzare Garı" (Resim-4) isimli tablosu hem endüstri devriminin merkezinde yer alan buharlı makineleri konu alırken hem de geri planda şehir silüetini oluşturan binaları fon olarak kullanır. Eserlerinde yer verdikleri kentleşme olgusunun yanı sıra öne çıkan bir diğer öğe ise, manzaraları tasvir ederken kurdukları dinamizmdir. Hızla devinen hayatı kaydetmeye başlama istemi, daha sonra endüstri devriminin sanat alanına kazandırdığı en önemli icat olan "fotoğraf makinesi"nin yolunu açacaktır.

Resim-3: "Saint Lazzare Garı'na Tren'in Girişi", Claude Monet, 1877.

Resim-4: "Kar Fırtınası", Joseph Turner, 1842.

Aydınlanma döneminin iktisadi zeminini hazırlayan coğrafi keşifler, Batı dünyasının önce Doğu kültürünü tanınmasına, farklı ticaret yolları ve farklı kaynaklar bulmasına yol açmıştır. Kentli yaşama geçilmesiyle yeniden biçimlenmeye başlayan toplum içindeki ekonomik ilişkiler, bu kaynakların ele geçirilmesi ve sömürgeleştirmeye kadar varmıştır. Bu noktada ortaya çıkan fotoğraf sanatı, tüm bu keşif, sömürgeleştirme ve kolonileşme süreci için olduğu kadar, bu sürecin sonucunda oluşan kentleşme çalışmalarının dokümanterini oluşturmakta çağın en önemli kayıt

aracı olmuştur. 1851'de Fransa'da “Tarihsel Anıtlar Komisyonu” tarafından ulusal kültür mirasının fotoğraflanması, 1844-49 arasında Alman fotoğrafçı Alois Locherer tarafından “Bavaria” anıtının inşasının ve İngiltere'de 1851 ve 1854 yıllarında mimarların girişimiyle "Crystal Palace" in inşasının fotoğraflanması bu alan ile ilgili önemli örneklerdir. (Bajac, 2004:78-79)

Fotoğraf-1: “Bavaria Anıtı”, Alois Locherer, 1850.

Fotoğraf-2: “Crystal Palace”, Joseph Paxton, 1851.

Erken dönem manzara fotoğrafının önde gelen isimlerinden Eadweard Muybridge, kişisel çalışmalarına başlamadan önce, Birleşik Devletler hükümeti için çektiği “Yosemite Vadisi” fotoğrafları ile tanınmıştır. Bu çalışmadan sonra Kaliforniya Eyaletinde Pasifik kıyılarını fotoğraflamış, daha sonra ise yine Birleşik Devletler hükümeti için Rus hükümetinden alınan Alaska eyaletini fotoğraflamıştır. (Bilgiseren, 2005:8)

Fotoğraf-3: “Yosemite Vadisi”, Eadweard Muybridge, 1872.

Erken dönemin manzara fotoğrafı yaklaşımını Susan Bright şu şekilde özetlemiştir; “Fotoğraf, süregelen ve gittikçe genişleyen bir keşif ve gezi çağında ortaya çıkmıştır, dolayısıyla manzara ve fotoğrafın birbirine kenetlenmiş olduğu genel kabul görmektedir. Fotoğraf makinası, gezi, kolonizasyon, keşif ve yerleşim olguları ile uyumlu bir biçimde, gezginlerin görsel olarak aşına olmadıkları mekanları kontrolleri altına almalarına yardım ederek, daha kolay anlaşılabilir referanslar haline getirmiştir. Gezginler, ziyaret ettikleri bu uçsuz bucaksız ve yabani egzotik toprakların görüntülerini, memleketlerindeki tanıklara onları heyecanlandırmak için gönderiyorlardı. Fotoğrafın yeni icadı olması ve yeni toprakların keşfinin aynı döneme gelmesi, bu ikisi arasında güçlü bir işbirliğinin ortaya çıkmasına yol açtı, sınırsız sayıda topoğrafik görüntü üretildi, biriktirildi veya dosyalandı.” (Bright, 2005:47-48)

Takip eden dönemlerde kenti eserlerinin merkezine almış ve bir gösterge olarak kullanmış birçok sanatçıdan söz etmek mümkündür. Başta, yaşadığı New York şehrinin modern dönemlerdeki devriminin kaydını en iyi şekilde tutmuş fotoğrafçılardan Alfred Stieglitz’i örnek olarak gösterebiliriz. Stieglitz, bakışlarını pastoral manzaralardan, yüksek dinamizme sahip kent görüntülerine ilk çeviren

sanatçılardandır. Aynı dönemde yaşamış olan bir başka önemli fotoğrafçı, Fransız Eugene Atget de aynı şekilde yaşadığı bölge olan Paris'i belgelemeye gayret etmiş ve kentsel olguları hep ön planda tutmuştur.

Fotoğraf-4: “Hoboken, New Jersey”, Alfred Stieglitz, 1893.

Fotoğraf-5: “Gobelin Caddesi”, Eugene Atget, 1925.

Stieglitz'in, daha sonraları çalışmalarına "Camera Work" dergisinde de yer verdiği meslektaş Paul Strand'ın fotoğrafları, şehirli yaşamın içindeki dinamizmden ve değişimden çok bu yaşamın ortaya koyduğu göstergelerin peşinde olduğunu gösterir biçimdedir. Her iki sanatçının desteklediği resimden bağımsız özgün fotoğrafın bakış açısı, kendilerinden sonra gelen birçok fotoğrafçıya örnek olmuştur.

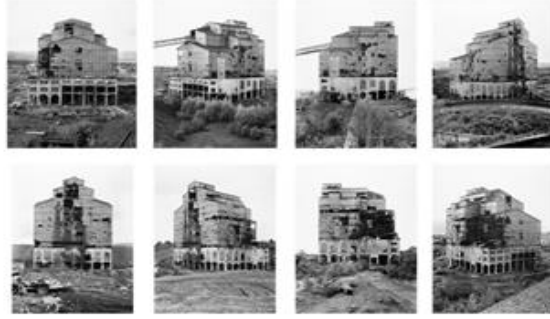

Fotoğraf-6: “Wall Street”, Paul Strand, 1915.

Garry Winogrand, Lee Friedlander, Joel Meyerowitz gibi önemli fotoğrafçıların çalışmalarında Stieglitz ve Strand'ın etkilerini hem biçimsel doğrultuda, hem de ele aldıkları konu açısından kente dair olduklarını görmek mümkündür. Bu fotoğrafçıların ortak özellikleri, savaş sonrası yıkılan ahlaki değerlerin hakim olduğu bir ortamda, gerçek hayatın ve samimi fotoğrafların sokakta olduğunu savunmalarıydı. Böylece, dönemin insanlarını, şehri ve hakim kültürü en doğru biçimde belgeleyebileceklerdi. Doğa peyzajları ve pastoral konulardan, endüstri devriminin ortaya çıkardığı modernist dönemde yükselen, dinamik kompozisyonlara uzanan uzun ve zengin bir göstergeler ağından sonra görsel sanatlar, artık fotoğraf ile tüm bu göstergelerin altında yatan kent kültürüne ait anlamların ortaya çıkarılmasının peşinde koşmaya başlamıştı. Artık sadece yapılar ve araçlar değil, tüm bunların yaşamını şekillendirdiği şehir insanının antropolojik ve sosyolojik yapısı fotoğrafın konusu oluyordu.

Fotoğraf-7: “New York”, Joel Meyerowitz, 1978.

Fotoğraf-8: “Loomis Kömür Madeni, Pennsylvania”, Bernd ve Hilla Becher, 1978

Bu tarihten sonra çağdaş sanatın temel motivasyonlarından biri haline gelen fotoğraf, giderek kavramsallaşmaya ve daha farklı bir boyut almaya başlamıştır. Özellikle Avrupa kıtasında hakim olan "Yeni Nesnellik" (New Objectivity) akımının getirdiği sade bakış açısı fotoğrafın bilimsel kayıt niteliğiyle kavramsal anlatım gücü arasında köprü olmuş ve fotoğraf alanında yeni bir sanatsal görüşün kapılarını aralamıştır.

Kentsel göstergeler ve fotoğraf ilişkisinde geline en önemli boyut olan "Yeni Topoğrafya" fotoğraf sergisine vermiş oldukları isimdir. Kavramsal sanatın yükselişe geçmesinden etkilenen sanatçılar, yine resmin veya bir başka sanat disiplininin biçimsel özelliklerine benzemez bir şekilde, fotoğrafın kendine özgü özelliklerini kullanarak kavramsal bir boyut yakalamaya çalışmışlardır.

Fotoğraf-9: “Mobil Evler, Jefferson Kasabası, Colorado”, Robert Adams, 1973.

Fotoğraf-10: “Presidio Vadisi, Texas, Stephen Shore, 1975.

Yeni Topoğrafya topluluğu sadece fotoğrafın peyzaja yönelimlerini değil aynı zamanda tüm bunları şekillendiren sosyal ve politik meseleleri de irdeleme çabasındaydılar. Genişleyen banliyöler ve endüstri sahaları , bunun sonucu oluşan çevre kirliliği ve diğer çevresel meseleler çalışmanın merkezi olmuştur. (Cotton, 2009:83) Bu fotoğrafçılar post-modern sahanın amacı ve eleştirisi doğrultusunda, mekanları romantik ve özel bir biçimde ele almamış, tam tersi seyircinin eserlerin izlencesinin içine girmesini sağlayacak biçimde sıkıştırmış ve bu mekanlar üzerinden yapılan eleştiriye ortak olmaya davet etmişlerdir. (Bright, 2005:91)

Günümüzde dokümanter veya kavramsal anlamda fotoğraf üreten sanatçılar, kenti, anlatılan sanat konularını kutsal kitaplardan, aydınlanma döneminde kent yaşamı ve burjuvaziden, endüstri devriminden sonra ise yine kentten ama modernize olan bir kentten almıştır. Yani dönemin yükselen motivasyonu hikayenin yüzey üzerinde biçimlenmesinde önemli bir yer tutmuştur. Bugün de ele alınan hikayeler şehirli yaşama veya onun insan üzerinde yarattığı çıkmazlara, kaygılara, korkulara, sıkıntılara dayalı olarak gelişmektedir. Aynı zamanda bir film yönetmeni olan Wim Wenders'ın fotoğraf karelerinde kenti tüm olağanlığıyla bulmak mümkündür. Wenders'ın "Dünya Yüzeyinden Görüntüler" isimli fotoğraf kitabının önsözünde Nicole Hartje sanatçının işlerini şöyle tanımlamıştır; "Wim Wenders'ın fotoğrafları daima bir manzaranın yüzeyini, bir şehri veya bir sokağı başlangıç noktası olarak almıştır. Kendisine öznelere nasıl seçtiği sorusu sorulduğunda, Wenders hiçbir zaman onları aramadığını söyler, ancak onlar kendilerini renk, form ve maddi varlıkları gibi ipuçları ile ortaya koyarlar- ta ki Wenders aradığı son ve gerçek mekanı bulana kadar." (Hartje, 2003:13)

Fotoğraf-11: "Daima Açık", Wim Wenders, 1983.

Fotoğraf-12: "Birlik", Wim Wenders, 1983.

Kavramsal konularla ilgili eserler veren fotoğraf sanatçısı Gregory Crewdson, eserlerindeki evrensel meseleleri izleyicisi ile paylaşmak için şehirli yaşamı, banliyö yaşamını kendine fon olarak seçmiştir. Çünkü anlatmış olduğu hikayelerin zemini olan kent olgusu, aynı zamanda bu hikayelerin sebebini de oluşturmaktadır. Sanatçı kendi işleri ile ilgili şu ifadelerde bulunmuştur; “İlk dürtüm, yapabileceğim en güzel fotoğrafı çekmektir. Fakat hemen sonrasında bu işin altında yatan fikirlerle ilgilenmeye başlarım. Bunu tamamen psikolojik terimler çerçevesinde düşünürüm. Mükemmel bir görünüm ve bu görünümün altında yatanlar. Tekinsiz olanla çok ilgiliyim, gündelik hayatın gizemli ve korkunç olan yönüyle.” (Bright, 2005:80)

Fotoğraf-13: “İsimsiz, Güllerin Altında Serisinden”, Gregory Crewdson, 2006.

Fotoğraf-14: “İsimsiz, Güllerin Altında Serisinden”, Gregory Crewdson, 2006

Fotoğraf sanatçısı **Todd Hido**, ele aldığı konularda gece banliyö evlerini fotoğraflamaktadır. Onun işleri bir yol hikayesi niteliği taşımaktadır. Bir gezinti esnasında bulunmuş banliyö evleri, terkedilmiş ve tekinsiz bir görünüme sahiptir. Evlerin bu ıssız ve izole edilmiş atmosferini yaratan geceleyin çekilmiş bu puslu görüntüleridir. Bu atmosfer, sanatçının şehir hayatına getirdiği eleştirel yaklaşımının plastik bir yansımasıdır.

Fotoğraf-15: “İsimsiz#1951”, Todd Hido, 1997. Fotoğraf-16: “İsimsiz#2421”, 1999. Todd Hido,

İngiliz fotoğraf sanatçısı **Tom Hunter**, kendisinin de üyesi olduğu sosyal toplulukları fotoğraflarken, Hollandalı ressam **Vermeer**'in eserlerinden oldukça etkilenmiştir. **Vermeer** de kendisinin bir üyesi olduğu **Delft** isimli kasabayı ve onun sakinlerini kendine konu olarak seçmiştir. Bu durumdan oldukça etkilenen **Hunter**, kendi çevresinde yaşayan insanların hayatını tek tek ya da topluluk halinde mercek altına almış, özel hayatlarına samimi bir şekilde yaklaşmış, onları yüceltmıştır. **Vermeer**'in gerçekliğe ve sosyal konulara yaklaşımında olduğu gibi, **Hunter** da sıradan insanların hayatlarını yorumlayarak onları ölümsüzlüğe ulaştırmıştır. **Hunter**, **Vermeer**'in bu özelliği ile ilgili; “*Onun eserleri, gerçekliğe bir pencere açtığı kadar, onun hayal gücü ile yeniden yaratılan bir dünyanın tasarımını izleyeni ile paylaşır*” yorumunda bulunmuştur. (Hunter, 2012) Yine aynı şekilde, bu yazıda değinilen diğer sanatçıların yapmış olduğu gibi **Hunter** da, ele aldığı toplulukları anlatmak için, onların içinde bulundukları sosyal sınıfı yansıtmak adına, mekansal öğeleri ve dolayısıyla kentsel göstergeleri oldukça yoğun ve verimli bir biçimde kullanmıştır.

Fotoğraf-17: “Haydut, Hackney’de Yaşam ve Ölüm Serisinden”, Tom Hunter, 2001

Fotoğraf-18: “Çapa ve Umut, Manşete Çıkmamış Hikayeler Serisinden”, Tom Hunter, 2011.

Sanat tarihi boyunca kentsel göstergeler, ele alınan konunun anlatımında hem dönem şartlarının pozitif bir kanıtı, hem de kavramsal boyutta aktarılmak istenen düşüncenin önemli bir aracı olmuştur. Rönesans’tan Modernizm’e ve oradan da günümüze kadar tüm sanat tarihi boyunca toplumun yaşamış olduğu zihinsel gelişimin, fiziksel biçimde olduğu kadar imgesel yansıması şeklinde ele alınabilecek olan kentsel göstergeler, yaşanan toplumsal değişimin mekânsal ve aynı zamanda görsel bir tezahürü olarak da değerlendirilmelidir. Gelişen toplumsal hayatın sanat eserine yansıması, sadece eserin hikayesi içerisine katılan yeni karakterlere yer verilmesi yoluyla olmamıştır. Bu durumun yanı sıra, anlatı ve bu dönemsel şartların izleyiciye aktarılması, hikayede yer alan karakterlerin yanı sıra mekânsal öğelere ve bunların en başında gelen kentsel göstergelere eserde önemli bir yer verilmesi sayesinde gerçekleşmiştir. Bu mekanın kurulumu teknik imkanlarla ve zaman içinde oluşan yeni bakış açılarıyla zenginleşmiş, bunun sonucu olarak yeni anlatım biçimleri ortaya çıkmıştır. Her yeni anlatım biçiminin imgeyi oluşturma imkanı veya tercihi doğrultusunda yeniden anlam kazanan kentsel göstergeler, çağdaş fotoğraf sanatında da öncüllerinde olduğu kadar önemli bir yere sahiptir.

Bu yazıda örnekleri verildiği üzere, çağdaş fotoğraf alanında üretilen eserler incelendiğinde ise, kent manzaralarının ve bunların barındırdığı göstergelerin, tek başına veya eserlerde anlatılan hikayelere görsel anlamda olduğu kadar düşünsel anlamda da zemin olacak şekilde kullanıldığı görülmektedir. Günümüz fotoğraf sanatında, eserde işlenen konunun hem kavramsal hem de görsel anlamda en iyi anlatım yolu, mekânsal çözümlemenin en iyi biçimde yapılmasından geçer. Yazıda bahsi geçen ve fotoğraf tarihinde önemli yere sahip olan örneklerde görüldüğü üzere,

eserin ele aldığı konu ve bu konunun geçtiği mekanın, kültürel ve biçimsel bağlamda birbirleri ile ilişkilendirilmesi yolu ile, hikaye anlatıcı konumunda bulunan fotoğrafçı başarılı olmuştur. Bu durum eser sahibinin izleyicisini anlatısının içine davet etmesini ve mesajını ona daha vurucu biçimde aktarmasını sağlar. Kentsel göstergelerin sanat eseri içindeki varlığı, hangi dönemin ve hangi toplumun hikayelerinin kime anlatıldığının kavranmasında, yapıt içerisinde sembolik bir anlatım biçiminin kurulmasında belirleyici unsurdur. Eserde yer alan karakterler, gündelik hayatta var olan insanlar gibi, hikayelerinde bir arka plan barındırırlar. Bu arka plan, karakterlerin nereye ait oldukları, ne ile uğraştıkları, hangi zaman dilimi içerisinde var oldukları konusunda ve eserin bağlamı ile uzamı konusunda izleyiciye ipuçları verir. Bugün çağdaş fotoğraf sanatında eserin öyküsünü aktarmaktaki en önemli öge olarak karşılaşılan “*kentsel göstergeler*”, her sanat dalında olduğu gibi fotoğraf sanatında da hikaye anlatısının temel yapıtaşlarından biri olmaya devam etmektedir.

KAYNAKLAR

KRAUSSE, A-C. *Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü*, 1. Baskı. Almanya: Literatür Yayınları, 2005.

YILMAZ, M. *Modernizmden Postmodernizme Sanat*, 1. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınları, 2006.

CRARY, J. *Gözlemcinin Teknikleri*, 1. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları, 2004.

BAJAC, Q. *Karanlık Odanın Sırları; Fotoğrafın İcadı*, 1. Baskı. İstanbul: YKY Yayınları, 2004.

BİLGİSEREN, O. *Fotoğrafta Zaman ve Hareket*. Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul: MSGSÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

BRIGHT, S. *Art Photography Now*, 1. Baskı. Londra: Thames&Hudson, 2005.

COTTON, C. *The Photograph as Contemporary Art*. Londra: Thames&Hudson, 2009.

SCHUSTER, P-T. (ed.). *Wim Wenders Pictures From the Surface of the Earth; Between Heaven and Home* (HARTJE, N.), 1. Baskı, Londra: Schirmer Art Books, 2003.

HUNTER, T. *The Way Home*. <http://www.tomhunter.org/the-way-home-book-introduction-essay-by-tom-hunter/>, 2012